

JOHANNES
VOOR
IEDEREEN

DEEL 2

Eerder verschenen in deze serie
Matteüs voor iedereen, twee delen
 Marcus voor iedereen
 Lucas voor iedereen, twee delen
Paulus voor iedereen, Romeinen, twee delen
 Paulus voor iedereen, 1 Korintiërs
 Paulus voor iedereen, 2 Korintiërs
Paulus voor iedereen, Galaten, Tessalonicenzen
 Paulus voor iedereen, Gevangenisbrieven
 (Efeze, Filippenzen, Kolossenzen, Filemon)

JOHANNES
voor
IEDEREEN

DEEL 2
HOOFDSTUK 11-21

MET BIJBELSTUDIEGIDS

TOM
WRIGHT

*Voor Oliver,
denkend aan Johannes' woorden over de vader en de zoon*

© Nicholas Thomas Wright 2002, 2004

Oorspronkelijk uitgever Society for Promoting Christian Knowledge,
Londen

Oorspronkelijke titel *John for Everyone, Part 2*

© Nederlandse editie: Uitgeverij Van Wijnen, Postbus 172, 8800 AD
Franeker, 2016

De Bijbelteksten zijn met toestemming van het Nederlands
Bijbelgenootschap overgenomen uit de Nieuwe Bijbelvertaling (NBV).

Vertaling Martin Strengholt

Omslagontwerp Monica Capoferri

Omslagfoto Andrea Rossi

www.uitgeverijvanwijnen.nl

ISBN 9789051943122

NUR 707

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvou-
digd in welke vorm dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming
van de uitgever.

No part of this book may be reproduced in any form whatsoever without
previous written permission from the publisher.

INHOUD

<i>Introductie</i>		7
<i>Kaart</i>		10
Johannes 11,1-16	De dood van Lazarus	11
Johannes 11,17-27	De opstanding en het leven	15
Johannes 11,28-37	Jezus gaat naar het graf	19
Johannes 11,38-46	De opwekking van Lazarus	23
Johannes 11,47-57	Het plan van Kajafas	28
Johannes 12,1-8	Maria en haar olie	32
Johannes 12,9-19	Jezus gaat Jeruzalem binnen	36
Johannes 12,20-26	Het zaad moet sterven	40
Johannes 12,27-36	Het moment is daar	44
Johannes 12,37-43	Heerlijkheid en blindheid	48
Johannes 12,44-50	De laatste oproep	52
Johannes 13,1-11	Jezus wast de voeten van de leerlingen	56
Johannes 13,12-20	Zo heer, zo dienaar	61
Johannes 13,21-30	Judas vertrekt	65
Johannes 13,31-38	Heb elkaar lief	69
Johannes 14,1-11	De weg, de waarheid, het leven	73
Johannes 14,12-21	Een andere helper	77
Johannes 14,22-31	Mijn vrede geef ik jullie	81
Johannes 15,1-8	De ware wijnstok	85
Johannes 15,9-17	Gehoorzamen en liefhebben	89
Johannes 15,18-27	Wanneer de wereld je haat	93
Johannes 16,1-11	De Geest en de wereld	97
Johannes 16,12-22	Jullie zullen blij zijn	102
Johannes 16,23-33	Vraag en je zult ontvangen	105
Johannes 17,1-8	Toon de grootheid van de Zoon	110

INHOUD

Johannes 17,9-19	Jezus bidt voor zijn mensen	114
Johannes 17,20-26	Laat hen allen één zijn	117
Johannes 18,1-14	De arrestatie van Jezus	122
Johannes 18,15-27	Jezus door Petrus geloochend	126
Johannes 18,28-32	Pilatus en de Judeeërs	130
Johannes 18,33-40	Mijn koningschap hoort niet bij deze wereld	134
Johannes 19,1-7	Hier is hij, de mens	139
Johannes 19,8-16a	Geen andere koning dan de keizer	143
Johannes 19,16b-24	De koning van de Joden	147
Johannes 19,25-30	De dood van Jezus	151
Johannes 19,31-37	Bloed en water	156
Johannes 19,38-42	De begrafenis van Jezus	160
Johannes 20,1-10	Het lege graf	164
Johannes 20,11-18	Maria van Magdala en de opgestane Jezus	169
Johannes 20,19-23	Jezus en de leerlingen	173
Johannes 20,24-31	Jezus en Tomas	177
Johannes 21,1-8	Jezus op het strand	181
Johannes 21,9-14	Ontbijt op het strand	184
Johannes 21,15-19	Jezus en Petrus	189
Johannes 21,20-25	De leerling van wie Jezus hield	193
<i>Woordenlijst</i>		198
BIJBELSTUDIEGIDS		219
	<i>geschreven samen met Kristie Berglund</i>	

INTRODUCTIE

De allereerste keer dat iemand in het openbaar de mensen over Jezus vertelde, was het heel duidelijk: deze boodschap is voor *iedereen*.

Het was een geweldige dag – het wordt wel de geboortedag van de kerk genoemd. De machtige wind van Gods geest had door de volgelingen van Jezus gewaaid, waardoor ze vervuld waren van een nieuwe vreugde en zich van Gods aanwezigheid en kracht bewust waren. Hun leider, Petrus, had een paar weken daarvoor nog gehuild als een baby, omdat hij vloekend bezworen had dat hij Jezus niet eens kende. Nu stond hij aan een enorme menigte uit te leggen dat er iets was gebeurd wat de wereld voorgoed had veranderd. Wat God voor hem, Petrus, had gedaan, begon hij nu voor de hele wereld te doen: nieuw leven, vergeving, nieuwe hoop en kracht begonnen te bloeien als lentebloemen na een lange winter. Een nieuw tijdperk was begonnen, waarin de levende God nieuwe dingen zou gaan doen in de wereld – en het zou beginnen op die plaats, op dat tijdstip met de mensen die toen naar hem aan luisterden.

‘De belofte is voor *jullie*,’ zei hij, ‘en voor jullie kinderen en voor iedereen die ver weg is’ (Handelingen 2,39). Het was niet alleen voor de persoon die naast je stond. Het was voor iedereen.

Petrus’ woorden kwamen uit: binnen een opvallend korte tijd verspreidde de jonge beweging zich over het grootste gedeelte van de in die tijd bekende wereld. En één manier waarop de belofte aan iedereen bekend werd, was door de geschriften van de eerste christelijke leiders. Deze korte werken – voor het grootste gedeelte brieven en verhalen over

INTRODUCTIE

Jezus – werden wijdverspreid en gretig gelezen. Ze waren nooit bedoeld voor een religieuze of intellectuele elite. Vanaf het eerste begin waren ze bedoeld voor iedereen.

Dit is in onze tijd niet anders. Natuurlijk, het is van belang dat sommige mensen tijd en zorg besteden aan het historische bewijs, de betekenis van de originele woorden (de eerste christenen schreven in het Grieks) en het precieze, bijzondere effect van wat verschillende schrijvers zeiden over God, Jezus, de wereld en zichzelf. Deze serie, de *Bijbel voor iedereen*, is nauwkeurig gebaseerd op de boeken die ons daarover vertellen. Maar het doel van al die boeken is dat de boodschap bekend kan worden bij iedereen, vooral bij mensen die normaal gesproken geen boek met voetnoten en Grieks zouden lezen. Voor dat soort mensen zijn de boeken uit deze serie geschreven. En daarom staat er een woordenlijst achterin, met de belangrijkste woorden die je nodig hebt om verder te kunnen komen en een simpele beschrijving van wat ze betekenen. Telkens als je een woord **vetgedrukt** in de tekst ziet staan, kun je achterin opzoeken hoe het ook alweer precies zat.

Er zijn vandaag de dag natuurlijk veel vertalingen van het Nieuwe Testament beschikbaar. Degene die ik hier aanbied, is gemaakt voor dezelfde soort lezer: een die wellicht niet direct de meer formele, soms zelfs zware toon van sommige standaardvertalingen zou begrijpen. Ik heb uiteraard geprobeerd zo dicht mogelijk bij het origineel te blijven, maar mijn belangrijkste doel is geweest er zeker van te zijn dat de woorden niet alleen tot sommige mensen kunnen spreken, maar tot iedereen.¹

Het evangelie volgens Johannes is altijd al voor veel men-

¹ Het vertalen van Wrights bijbelvertaling zorgt voor te veel afstand van de grondtekst. Daarom wordt voor deze serie de *Nieuwe Bijbelvertaling* (NBV) gebruikt, die met hetzelfde doel is vertaald. Namen en citaten in de lopende tekst zijn waar mogelijk ontleend aan de NBV. [noot van de vertaler]

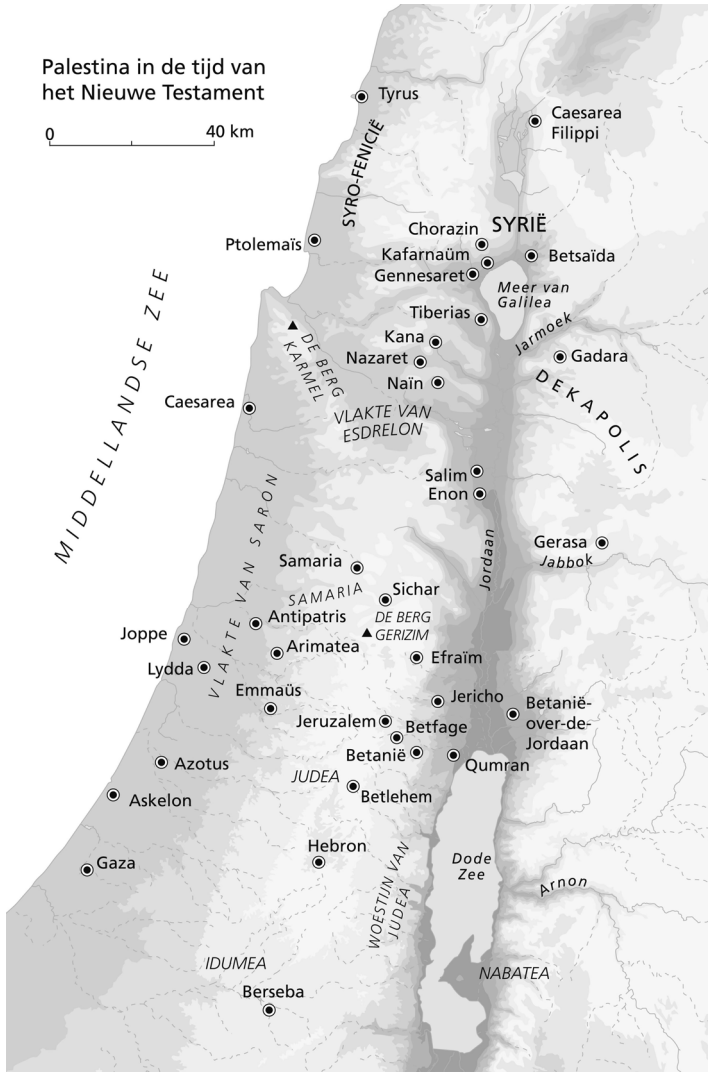
INTRODUCTIE

sen een favoriet Bijbelboek geweest. In een bepaald opzicht is Johannes het eenvoudigste van de vier evangeliën; in een ander opzicht is het dieper dan de andere. Het komt over als een boek dat geschreven is door iemand die een heel goede vriend van Jezus was, en die de rest van zijn leven nodig heeft gehad om op een steeds dieper niveau te verwerken wat Jezus gedaan en gezegd en bereikt heeft, en die het in gebed op alle manieren doorworsteld heeft en anderen geholpen heeft het te begrijpen. De eeuwen door hebben talloze mensen gemerkt dat de figuur van Jezus voor hen echt ging leven wanneer ze dit evangelie lezen, als een mens vol warmte en licht en belofte. Eigenlijk is het een van de grootste boeken uit de wereldliteratuur; en bij die grootsheid hoort de manier waarop het zijn geheimen openbaart, niet alleen voor geleerden en hoogvliegers, maar ook voor ieder die het met nederigheid en hoop benadert. Dus hier is het: *Johannes voor iedereen!*

Tom Wright

Palestina in de tijd van
het Nieuwe Testament

0 40 km

JOHANNES 11,1-16

De dood van Lazarus

¹Er was iemand ziek, een zekere Lazarus uit Betanië, het dorp waar Maria en haar zuster Marta woonden – ²dat was de Maria die Jezus met olie gezalfd heeft en zijn voeten met haar haar heeft afgedroogd; de zieke Lazarus was haar broer. ³De zusters stuurden iemand naar Jezus met de boodschap: ‘Heer, uw vriend is ziek.’ ⁴Toen Jezus dit hoorde zei hij: ‘Deze ziekte loopt niet uit op de dood, maar op de eer van God, zodat de Zoon van God geëerd zal worden.’ ⁵Jezus hield veel van Marta en haar zuster, en van Lazarus. ⁶Maar toen hij gehoord had dat Lazarus ziek was, bleef hij toch nog twee dagen waar hij was. ⁷Daarna zei hij tegen zijn leerlingen: ‘Laten we teruggaan naar Judea.’ ⁸‘Maar rabbi,’ protesteerden de leerlingen, ‘de Joden wilden u stenigen, en nu wilt u daar toch weer naartoe?’ ⁹Jezus zei: ‘Telt een dag niet twaalf uren? Wie overdag loopt, struikelt niet, want hij ziet het licht van deze wereld, ¹⁰maar wie ’s nachts loopt, struikelt doordat hij geen licht heeft.’ ¹¹Nadat hij dat gezegd had zei hij: ‘Onze vriend Lazarus is ingeslapen, ik ga hem wakker maken.’ ¹²De leerlingen zeiden: ‘Als hij slaapt, zal hij wel beter worden, Heer.’ ¹³Zij dachten dat hij het over slapen had, terwijl Jezus bedoelde dat hij gestorven was. ¹⁴Toen zei hij hun ronduit: ‘Lazarus is gestorven, ¹⁵en om jullie ben ik blij dat ik er niet bij was: nu kunnen jullie tot geloof komen. Laten we dan nu naar hem toe gaan.’ ¹⁶Tomas (dat betekent ‘tweeling’) zei tegen de anderen: ‘Laten ook wij maar gaan, om met hem te sterven.’

Waarom deden ze er nou niets aan?

Een vriend van me was gevraagd om de leiding te nemen van een levendige, groeiende kerk. Samen met zijn gezin wilde hij deze nieuwe uitdaging graag aangaan. Maar de kerkleiding leek niet erg haast te maken met het zoeken van een passend huis waarin ze konden wonen. De bestaande

pastorie was niet geschikt. Moesten ze een nieuwe bouwen? Moesten ze een van de kerkelijke gebouwen ombouwen? Of konden ze hem beter ergens een tijdelijke woning aanbieden in de hoop dat er dan iets beters zou opduiken?

Ondertussen werden diverse geschikte huizen in de buurt van de kerk te koop aangeboden, maar er werd niets mee gedaan. Mijn vriend bad ervoor met zijn gezin, maar nog gebeurde er niets. Anderen, onder wie ikzelf, baden ervoor, schreven brieven, belden op, maar er veranderde niets. Het moment kwam waarop hij in de kerk bevestigd zou worden. Het was een prachtig moment, maar op het gebied van de huisvesting was er nog steeds geen knoop doorgehakt. Toen uiteindelijk de hele kerk ervoor bad, brak de dam. Een besluit werd genomen. Een van de meest geschikte huizen, die ze vanaf het begin op het oog hadden gehad, was in prijs gezakt. De kerkleiding kocht het, het gezin trok erin en hij kon aan zijn werk beginnen.

Maar die maanden vol frustratie, toen het leek alsof er niets gebeurde, zal ik niet snel vergeten. Het leek wel alsof God alle gebeden om een goede oplossing naast zich neerlegde. De mensen raakten geïrriteerd en begonnen zich af te vragen of het wel de juiste keus was. En ik weet heel goed dat er veel van dergelijke verhalen zijn die helemaal niet zo'n goede afloop kennen, of nog niet. In allerlei opzichten is dat het verhaal van onze wereld. We bidden om gerechtigheid en vrede, om welvaart en harmonie tussen landen en rassen. Maar ze lijken verder weg dan ooit.

God speelt heus geen spelletje met ons, daarvan ben ik vast overtuigd. Maar hij is wel onnavolgbaar. Hij denkt anders dan wij. Zijn timing is anders dan de onze. Een van de meest duidelijke voorbeelden hiervan vinden we in vers 6 van het gedeelte dat voor ons ligt. Toen het bericht van de twee zussen, hun dringende roep om hulp, Jezus bereikte, *bleef hij nog twee dagen op de plek waar hij was*. Hij vertelde zijn **leerlingen** er niet eens over. Hij maakte geen aanstalten

JOHANNES 1,1-16 De dood van Lazarus

om erheen te gaan. Hij stuurde geen bericht terug dat ze eraan kwamen. Hij bleef gewoon zitten waar hij zat. En in Betanië keken Marta en Maria toe hoe hun broer stierf.

Wat was Jezus aan het doen? Uit het vervolg van het verhaal is dat wel op te maken, denk ik. Hij bad. Hij worstelde met de wil van zijn Vader. De leerlingen hadden gelijk (vers 8): de Judeeërs hadden op het punt gestaan hem te stenen; hij dacht er toch zeker niet nu alweer aan om terug te gaan? Betanië was en is een klein stadje op slechts een paar kilometer van Jeruzalem, op de oostelijke helling van de Olijfberg. Als je daar eenmaal bent, ligt de heilige stad binnen handbereik. En wie weet wat er ditmaal zou gebeuren.

Het is goed om te beseffen dat dit prachtige verhaal over Lazarus, een van de sterkste en meest ontroerende van de hele Bijbel, niet alleen over Lazarus gaat. Het is ook een verhaal over Jezus. Aan het begin van het hoofdstuk waarschuwen de leerlingen Jezus ervoor dat het niet verstandig is terug te gaan naar Judea; aan het eind ervan verklaart de **hogepriester** dat het beter is dat één man voor het hele volk sterft (vers 50). En wanneer Jezus de Vader ervoor dankt dat hij zijn gebed verhoord heeft (vers 41-42), dan denk ik dat hij doelt op die twee vreemde, stille dagen in de wildernis aan de overkant van de Jordaan (10,40). In die tijd bad hij voor Lazarus, maar ook om wijsheid en leiding voor zijn eigen plannen en de keuze waar hij heen moest gaan. Op de een of andere manier hingen die twee dingen met elkaar samen. Dat wat Jezus voor Lazarus zou doen, was aan de ene kant de voornaamste reden voor de autoriteiten om hem uit de weg te willen ruimen (vers 45-53). Maar aan de andere kant zou het zijn meest krachtige teken tot dan toe zijn, een voorlopig hoogtepunt van de reeks 'wondertekenen' die de voortgang van het **evangelie** markeren en laten zien wie Jezus was en waarvoor hij gekomen was, en vooral naar welke climax dit alles toeging.

Deze tijd van wachten was dus van vitaal belang. Zoals vaker had Jezus er behoefte aan om te bidden, om de wil van de Vader te zoeken in de intimiteit en eenheid waarover hij zo vaak sprak. Eerder zou hij niet in actie komen – maar dan was het ook wel een actie die anders was dan wat Maria en Marta wilden, en die mijlenver uitsteeg boven hun meest wilde dromen.

De naam ‘Bet-anië’ betekent letterlijk ‘het huis van de armen’. We beschikken over aanwijzingen dat het dat inderdaad was: een plaats waar arme, behoefte en zieke mensen verzorgd konden worden, een soort verpleeghuis iets buiten de stad. Jezus was er al eerder geweest, misschien wel verschillende malen. Misschien voelde hij wel een speciale genegenheid voor die plaats, en vice versa; immers, telkens weer had hij laten zien hoezeer hij zelf gaf om mensen in nood, en had hij hen verzekerd van de belofte van het **koninkrijk**, waarin de armen overvloed zouden kennen en de zieken gezond zouden worden. Johannes wijst in vers 2 vooruit naar een gebeurtenis die hij later zal beschrijven (12,1-8), waarbij Maria dure parfum over Jezus’ voeten uitgoot en zo aanleiding gaf tot een discussie over de vraag waarom dat bedrag niet aan de armen gegeven was. Verkwisting is ongepast in een armenhuis.

Maar in dit verhaal zien we hoe Jezus mensen verrast en hun verwachtingen op de kop zet. Hij ging niet toen de zussen het vroegen. Uiteindelijk ging hij wel, hoewel de leerlingen hem waarschuwden om dat niet te doen. Hij had het over ‘slaap’ en bedoelde de dood, terwijl de leerlingen dachten dat hij het over gewoon slapen had. En midden tussen dat alles kwam hij met een vreemd gezegde over mensen die bij daglicht niet struikelen, maar iemand die in het donker rondloopt wel. Wat bedoelde hij daarmee?

Wat hij lijkt te bedoelen is dat je alleen weet waar je heen gaat als je hem volgt. Wie naar eigen inzicht zijn eigen koers vaart, die struikelt, want die loopt rond in het donker. Maar

JOHANNES 11,17-27 De opstanding en het leven

wie dicht bij hem blijft en zijn kijk op de dingen overneemt, die zal uiteindelijk goed terechtkomen, ook al kan het jaren van verwarring betekenen waarin je je afvraagt of er ooit nog iets zal veranderen.

Aan het eind van dit gedeelte introduceert Johannes een van de minder opvallende figuren in zijn verhaal. Tomas is trouw, volhardend, ietwat langzaam van begrip, maar vastbesloten om door te blijven gaan als Jezus dat zegt. Nu zegt hij iets met een zware lading en een voorgevoel van wat er gaat komen: 'Laten wij ook maar gaan, om met hem te sterven.' Natuurlijk gebeurt dat laatste uiteindelijk niet, maar wat een goede reactie! Er is van alles wat wij niet begrijpen, en onze hoop en plannen worden maar al te vaak gedwarsboomd. Maar als wij met Jezus meegaan, al is het tot in de klauwen van de dood, dan lopen wij in het licht, terwijl we zeker zullen struikelen wanneer we in onze arrogantie doorgaan onze eigen plannen en ambities te volgen.

JOHANNES 11,17-27**De opstanding en het leven**

¹⁷Toen Jezus daar aankwam, hoorde hij dat Lazarus al vier dagen in het graf lag. ¹⁸Betanië lag dicht bij Jeruzalem, op een afstand van ongeveer vijftien stadie, ¹⁹en er waren dan ook veel Joden naar Marta en Maria gekomen om hen te troosten nu hun broer gestorven was. ²⁰Toen Marta hoorde dat Jezus onderweg was ging ze hem tegemoet, terwijl Maria thuisbleef. ²¹Marta zei tegen Jezus: 'Als u hier was geweest, Heer, zou mijn broer niet gestorven zijn. ²²Maar zelfs nu weet ik dat God u alles zal geven wat u vraagt.' ²³Jezus zei: 'Je broer zal uit de dood opstaan.' ²⁴'Ja,' zei Marta, 'ik weet dat hij bij de opstanding op de laatste dag zal opstaan.' ²⁵Maar Jezus zei: 'Ik ben de opstanding en het leven. Wie in mij gelooft zal leven, ook wanneer hij sterft, ²⁶en ieder die leeft en in

mij gelooft zal nooit sterven. Geloof je dat?' 27'Ja Heer,' zei ze, 'ik geloof dat u de messias bent, de Zoon van God die naar de wereld zou komen.'

Hoe vaak gebruik je het woordje 'als' aan het begin van een zin?

Als ik nu niet de straat overgestoken was toen die auto eraan kwam...

Als ze wat harder gewerkt had en niet gezakt was...

Als er na de laatste verkiezingen een ander kabinet was gekomen...

Als we niet besloten hadden om juist in die week op vakantie te gaan...

Aan welke 'als' je ook denkt, je kent vast dat gevoel wel dat je de klok wel zou willen terugdraaien. Daarom worden er ook films gemaakt waarin de mensen dat inderdaad doen, zoals de serie van *Back to the future*, films waarin mensen vooruit en achteruit in de tijd gaan, om bijvoorbeeld iets wat vroeger gebeurd is te veranderen, waardoor alles in het heden – en in de toekomst – anders kan zijn. En natuurlijk weten we dat het slechts een weemoedige droom is. Een soort nostalgie, een verlangen niet naar hoe het vroeger was, maar naar hoe het heden had kunnen zijn als het verleden maar iets anders was geweest. Zoals alle vormen van nostalgie is het een bitterzoet gevoel, het koesteren van iets wat had kunnen zijn, terwijl we weten dat het allemaal fantasie is.

Dat alles en nog meer komen we hier tegen in de 'als' die Marta tegen Jezus zegt (vers 21). Als Jezus er was geweest, dan had hij Lazarus zeker genezen, weet Marta. En waarschijnlijk weet zij ook wel dat Jezus er minstens twee dagen langer over gedaan heeft om naar hen toe te komen dan zij gehoopt had. Later komen we erachter dat Lazarus al drie dagen dood is, maar misschien... had hij het net kunnen halen... als...

Het antwoord dat Jezus geeft en het gesprek dat volgt laten zien dat het idee van 'back to the future' niet enkel een fantasietje van een filmmaker is. Hij nodigt haar uit om niet naar het verleden te kijken en te dromen hoe het had kunnen (maar nu niet meer kan) zijn, maar naar de toekomst. En nadat ze dan naar de toekomst hebben gekeken, vraagt hij haar zich voor te stellen dat de toekomst plotseling naar voren wordt gebracht in het heden. In feite is dit een centraal element van alle vroege christelijke overtuigingen over Jezus, en nergens in het Nieuwe Testament wordt dat duidelijker dan in dit gedeelte.

Allereerst wijst hij haar op de toekomst. 'Je broer zal uit de dood opstaan.' Zij weet net zo goed als Jezus, dat dit de gewone Joodse leer is. (Sommige Joden, zoals met name de **sadduceeën**, geloofden niet in een toekomstige **opstanding**, maar in die tijd deden de meeste Joden dat op basis van oudtestamentische teksten als Daniël 12,3, wel.) Zij onderschreven het visioen dat in Jesaja 65 en 66 beschreven wordt: een visioen van de nieuwe **hemel** en de nieuwe aarde, Gods hele nieuwe wereld, een wereld net als de onze, maar zoveel schoner en krachtiger, en zonder de pijn, lelijkheid en het verdriet die de onze kenmerken. In die nieuwe wereld zouden allen die tot Gods volk behoorden, van de oudste tijden tot nu, een nieuw lichaam krijgen om te delen in en te genieten van het **leven** van de nieuwe schepping, zo geloofden zij.

Marta gelooft hierin, maar haar nogal fletse reactie in vers 24 verraadt dat zij dat op dit moment geen erg troostvolle gedachte vindt. Maar Jezus' antwoord overvalt haar volkomen. De toekomst begint nu al! De nieuwe schepping, en daarmee de opstanding uit de dood, is naar voren gekomen van het eind van de tijd naar nu, midden in de tijd. Jezus is niet alleen 'van de hemel naar de aarde' gekomen, zoals wij wel eens zeggen of zingen; je kunt met evenveel recht zeggen dat hij uit Gods toekomst naar het heden geko-

men is, naar de puinhoop en knoeiboel van de wereld zoals wij die kennen. 'Ik ben de opstanding en het leven,' zegt hij. 'Opstanding' is niet slechts dogma of theorie. Het is niet enkel een feit van de toekomst. Het is een *persoon*, en hij staat hier voor Marta, en daagt haar uit om de grote sprong van vertrouwen en hoop te maken.

Hij stimuleert haar en daagt haar uit om haar 'als...' waarmee ze achterom kijkt, te vervangen door een 'als...' met uitzicht.

Als Jezus degene is die ze nu gelooft dat hij is...

Als Jezus de **messias** is, degene die door de profeten beloofd is, degene die naar de wereld zou komen...

Als hij Gods eigen zoon is, degene in wie de levende God op een vreemde en nieuwe manier aanwezig is...

Als hij de opstanding zelf is, het leven dat hier en nu begint...

Op dit punt aangekomen wordt het verhaal onderbroken, zodat we met een zekere spanning achterblijven terwijl Marta haar zus gaat opzoeken. Maar Johannes weet wat hij doet als hij dit zo schrijft: het is een spanning die juist bedoeld is om ons de ruimte te geven zelf ook over deze vragen na te denken. Dit is een van die verhalen waarin het niet moeilijk is om ons in een van de figuren te verplaatsen.

Marta is de actieve, drukke zus (zie Lucas 10,38-42), Maria is meer de rustige van de twee. Hoe Maria reageert, zien we zo meteen. Marta vond het nodig om Jezus tegemoet te rennen om hem direct aan te spreken. Velen van ons zijn ook zo: we kunnen absoluut niet wachten, we moeten Jezus zo snel mogelijk vertellen wat we van hem en zijn vreemde handelswijze denken. Als jij ook zo iemand bent, en als je op dit moment een 'als... maar...' op je hart hebt, doe dan net als Marta. Ren inderdaad naar Jezus toe. Vertel hem wat het probleem is. Vraag hem waarom hij niet eerder gekomen is, waarom hij het zover heeft laten komen.

En sta vervolgens open voor een verrassend antwoord. Ik

JOHANNES 11,28-37 Jezus gaat naar het graf

kan niet voorspellen wat dat antwoord zal inhouden, juist omdat het nu eenmaal altijd verrassend is wat Jezus doet. Maar ik weet wel welke kant het op zal gaan. Jezus zal jouw probleem aanpakken met een nieuw stukje van Gods toekomst dat nu naar je toekomt, dat jouw puinhoop en het verdriet van jouw leven zal vervullen met goed nieuws, met nieuwe hoop en nieuwe mogelijkheden.

En de sleutel voor dat alles was en is **geloof**. Jezus roept Gods nieuwe wereld in het leven; maar dat gebeurt niet automatisch. Hij veegt niet zomaar iedereen naar binnen, ongeacht de vraag of iemand wil of niet. Geloof is de sleutel om te kunnen delen in deze nieuwe wereld: geloof in Jezus, vertrouwen dat hij de messias van God is, degene die naar de wereld komt, naar de wereld van ons verdriet, onze pijn en dood.

JOHANNES 11,28-37

Jezus gaat naar het graf

²⁸Na deze woorden ging ze terug, ze nam haar zuster Maria apart en zei: 'De meester is er, en hij vraagt naar je.' ²⁹Zodra Maria dit hoorde ging ze naar Jezus toe, ³⁰die nog niet in het dorp was, maar op de plek waar Marta hem tegemoet was gekomen. ³¹Toen de Joden die bij haar in huis waren om haar te troosten, Maria zo haastig zagen weggaan, liepen ze achter haar aan, want ze dachten dat ze naar het graf ging om daar te weeklagen.

³²Zodra Maria op de plek kwam waar Jezus was en hem zag, viel ze aan zijn voeten neer. Ze zei: 'Als u hier was geweest, Heer, zou mijn broer niet gestorven zijn!' ³³Jezus zag hoe zij en de Joden die bij haar waren weeklaagden, en dat ergerde hem. Diep bewogen ³⁴vroeg hij: 'Waar hebben jullie hem neergelegd?' Ze zeiden: 'Kom maar kijken, Heer.' ³⁵Jezus begon ook te huilen, ³⁶en de Joden zeiden: 'Wat heeft hij veel van hem gehouden!' ³⁷Maar er werd ook

gezegd: 'Hij heeft de ogen van een blinde geopend, hij had nu toch ook de dood van Lazarus kunnen voorkomen?'

Een van de grote culturele scheidslijnen die tegenwoordig door onze wereld lopen, heeft te maken met verschillen in de omgang met begrafenis of crematie.

In grote delen van de wereld rouwt men nog steeds om de doden op een manier die sterk lijkt op die uit Jezus' tijd. Er zijn processies, waarbij de kist door de straten gevoerd wordt naar de plek waar de overledene begraven of gecremeerd wordt. Iedereen roept en huilt, vooral de vrouwen. Er is wilde, trieste muziek. Het rouwproces komt op gang. Het verdriet van de een wordt doorgegeven aan de ander. Het hoort bij ons mens-zijn dat we aangestoken worden door groot verdriet van anderen, ook als we zelf niet direct getroffen zijn. (Psychologen hebben erop gewezen dat we allemaal wel een zeker diep verdriet met ons meedragen, dat vaak naar boven komt wanneer we bij andere mensen zijn die een meer directe aanleiding hebben om verdrietig te zijn.)

In andere culturen hebben we geleerd om onze emoties te verbergen, zeker in de gesecculariseerde wereld van het moderne Westen. Ik weet nog goed dat ik een oude dame bezocht wier man na meer dan veertig jaar huwelijk overleden was. Ze was druk om van alles te regelen, allerlei mensen te bellen, kleren uit te zoeken, en zich af te vragen wat ze bij de begrafenis aan zou trekken. Op de dag zelf was ze helder en levendig en hield zij zich goed voor haar familie en vrienden. Na afloop dronken we samen een kopje thee. Ze wilde niemand tot last zijn en babbelde opgewekt. Ik kon het gevoel niet van me afzetten dat de andere, oudere manier van verwerken, zoals die nog steeds in het grootste deel van de wereld gebruikelijk is, in feite vriendelijker is. Niemand heeft er wat aan wanneer verdriet weggestopt wordt, of wanneer we net doen of het er niet is. Wanneer Paulus schrijft dat hij niet wil dat we rouwen zoals mensen

doen die geen hoop hebben (1 Tessalonicenzen 4,13), dan bedoelt hij niet dat we helemaal niet moeten rouwen; hij bedoelt dat er twee soorten rouw zijn, één met en één zonder hoop. Ook hoopvol verdriet is nog steeds verdriet. Het kan nog altijd heel bitter zijn.

Als om dit te onderstrepen zien we hoe Jezus in dit gedeelte in tranen uitbarst (vers 35). Dit is wel een van de meest opmerkelijke momenten in het hele **evangelie**. De historiciteit ervan staat als een paal boven water. Er is niemand in de vroege kerk, waar men Jezus eerde en zijn overwinning op de dood vierde, die zo iets zou verzinnen. Aan de andere kant zitten er allerlei lagen en betekenissen in, waarvan Johannes wil dat we die opmerken.

Allereerst moeten we er geen genoeg mee nemen om Jezus' tranen alleen maar op te vatten als bewijs dat hij echt mens was, en niet slechts God die 'speelde' dat hij mens was, zoals sommige schrijvers van vroeger geopperd hebben. Natuurlijk was hij mens, maar in de tijd van Jezus was er niemand die meende dat hij iets anders zou kunnen zijn dan een echt mens van vlees en bloed, met emoties als ieder ander mens.

Wat Johannes ons zijn hele evangelie door probeert duidelijk te maken, is iets wat veel verder en dieper gaat: wanneer wij naar Jezus kijken, *met name als we hem in tranen zien*, zien we niet alleen een mens van vlees en bloed maar het **Woord** dat mens geworden is (1,1-14). Het Woord, door wie de wereld gemaakt is, huilt als een kind wanneer hij bij het graf van een vriend staat. Pas wanneer we dat goed tot ons door laten dringen, beginnen we iets te begrijpen van het diepe mysterie van het Johannesevangelie. Pas wanneer we afstand nemen van onze ideeën over een God die ver weg en onbewogen is, en daarvoor in de plaats God zien die als het mens geworden Woord kan meehuilen met de wereld, gaan we iets ontdekken van wat het woord 'God' ten diepste betekent.

Jezus barst in tranen uit zodra hij de huilende Maria ziet, en ook de andere Judeeërs die met haar meetreuren. 'Hij was het die ons lijden op zich nam,' schreef de profeet (Jesaja 53,4). Jezus stormt niet het toneel op (zoals we misschien zouden verwachten, en als latere christenen zo'n verhaal verzonnen hadden, zouden ze het zeker zo verteld hebben) om te verklaren dat onze tranen niet nodig zijn, dat Lazarus alleen maar slaapt, en niet dood is (zie Marcus 5,39). Al twijfelt Jezus geen moment aan wat hij gaat doen en wat zijn Vader door hem gaat doen (zoals al snel zal blijken uit wat hij zegt en doet), er is geen spoor van triomfalisme, of van iemand die vol van zichzelf is omdat hij zo meteen met een geheime formule komt waar wel uit blijkt hoe slim hij is. We zien hier juist de man van smarten, die bekend is met en deelt in ons verdriet en in onze pijn, tot tranen toe bewogen.

Wat was het verdriet in Jezus' eigen hart, dat naar boven gehaald werd door de tranen van Maria en de anderen? We weten het niet. Maar we mogen aannemen dat het niet ging om vroegere sterfgevallen, maar om het verdriet vanwege een sterfgeval dat nog moest komen: dat van hemzelf. In dit gedeelte wordt vooruitgewezen naar de vragen die gesteld zullen worden rond Jezus' eigen sterven. Waarom had de man die zoveel wondertekens gedaan had, er niet voor gezorgd dat hij zelf niet hoefde te sterven? Kon hij die zoveel gered had, zichzelf niet redden? Het antwoord op die vragen krijgen we van Johannes, in de honderden aanwijzingen en beelden waarvan zijn evangelie wemelt. Alleen *door* zijn dood, alleen *doordat* hij deelde in het gezamenlijke lot van de mensheid, kan de wereld gered worden. Er loopt een rechte lijn van Jezus' tranen in vers 35, naar de dood waarin Jezus zal delen, niet alleen in het verdriet, maar in het noodlot van de hele wereld.

Maar er is ook al iets te voelen van wat er nu komt. 'Waar hebben jullie hem neergelegd?' vroeg Jezus aan Maria en de

JOHANNES 11,38-46 De opwekking van Lazarus

anderen. ‘Ze hebben mijn Heer weggehaald,’ zegt Maria van Magdala nog geen twee weken later, ‘en ik weet niet waar ze hem naartoe gebracht hebben’ (20,13). Let op de lijnen die lopen van het verhaal van Lazarus naar dat van Jezus zelf. Dat zal voor Johannes een van de redenen geweest zijn om dit verhaal in het evangelie op te nemen. (In de andere evangeliën komt het niet voor; er is wel geopperd dat dit is omdat de schrijvers Lazarus wilden beschermen tegen het soort minder prettige aandacht zoals daarover in 12,9-11 geschreven wordt. Kennelijk schreef Johannes op een moment waarop dit gevaar al geweken was.)

‘Kom maar kijken,’ antwoorden ze, net zoals Jezus reageerde toen de eerste **leerlingen** hem vroegen waar hij verbleef (1,46). Dit is een eenvoudige uitnodiging, maar zij leidt ons recht naar de kern van het christelijke **geloof**. ‘Kom maar kijken,’ zeggen we tegen Jezus wanneer we hem in tranen brengen bij de plaats van ons diepste verdriet en onze diepste angst. ‘Kom maar kijken,’ antwoordt hij ons, wanneer hij ons dwars door het verdriet heen brengt naar de plaats waar hij nu in licht en liefde, en de heerlijkheid van de **opstanding**, verblijft. En nog sprekender (21,12): ‘Kom, eet iets.’ De nieuwe dag breekt aan; en hoewel de nacht erg donker kan zijn op de plek waar wij wonen, en de tranen erg bitter, zijn we dicht bij het licht en de vreugde die op ons wachten.

JOHANNES 11,38-46

De opwekking van Lazarus

³⁸Ook dit ergerde Jezus. Hij liep naar het graf, een spelonk met een steen voor de opening. ³⁹Hij zei, ‘Haal de steen weg.’ Marta, de zuster van de dode, zei, ‘Maar Heer, de stank! Hij ligt er al vier dagen!’ ⁴⁰Jezus zei tegen haar, ‘Ik heb je toch gezegd dat je Gods

grootheid zult zien als je gelooft?’ ⁴¹Toen haalden ze de steen weg. Daarop keek hij omhoog en zei, ‘Vader, ik dank u dat u mij hebt verhoord. ⁴²U verhoort mij altijd, dat weet ik, maar ik zeg dit ter wille van al die mensen hier, opdat ze zullen geloven dat u mij gezonden hebt.’ ⁴³Daarna riep hij: ‘Lazarus, kom naar buiten!’ ⁴⁴De dode kwam tevoorschijn, zijn handen en voeten in linnen gewikkeld, en zijn gezicht bedekt door een doek. Jezus zei tegen de omstanders: ‘Maak de doeken los, en laat hem gaan.’ ⁴⁵Veel Joden die naar Maria toe gekomen waren en gezien hadden wat Jezus deed, kwamen tot geloof in hem. ⁴⁶Maar enkelen gingen naar de farizeeën om hun te vertellen wat Jezus gedaan had.

Laatst keken we naar een televisieprogramma dat ging over de fossiele resten van een schijnbaar oude soort wezens. Ze leken op mensen, maar waren veel groter. Kennelijk verschilden ze behoorlijk van alle apensoorten die we kennen. Nu gaan de archeologen samenwerken met ontdekkingsreizigers (dit alles vindt plaats ergens in een zeer afgelegen bergstreek in China) om te zien of deze wezens nog steeds ergens leven.

Het is een opwindend verhaal, en een opmerkelijk idee. Maar wat mij nog het meest fascineert, is om te zien hoe de archeologen hun vondsten bij elkaar proberen te passen. Ergens vinden ze een fossiel dat een stuk van een dier lijkt te zijn. Elders vinden ze een bot dat van hetzelfde dier zou kunnen zijn. Weer ergens anders vinden ze een plukje haar dat vastzit aan een rots ergens diep in een grot, hoog in de bergen. Zouden ze misschien bij elkaar horen? Zou de ene puzzel kunnen helpen de andere op te lossen?

Het gedeelte dat nu voor ons ligt, bevat wel een van de meest dramatische momenten in het hele verhaal van Jezus. Toen Jezus in Marcus 5 het dochtertje van Jairus opwekte, had hij vrijwel iedereen gevraagd de kamer te verlaten, en toen het gebeurd was, zei hij tegen de aanwezigen dat ze er met niemand over moesten praten. Nu staat hij voor een